ITS Finland ry
Mikonkatu 9
00100 HELSINKI
www.its-finland.fi

LAUSUNTO

5.3.2024

Eduskunta
Liikenne- ja viestintävaliokunta

Asia: E 58/2023 vp Valtioneuvoston selvitys: Suomen avaintavoitteet EU-vaalikaudelle 2024-2029

Älykkään liikenteen verkosto ITS Finlandin lausunto koskien valtioneuvoston selvitystä Suomen avaintavoitteiksi EU-vaalikaudelle 2024-2029

ITS Finland toimii digitaalisen liikenteen ja kuljetuksen kehittämisen yhteistyöfoorumina kooten hallinnon, tutkimuksen ja elinkeinoelämän toimijat yhteen. ITS Finland on voittoa tavoittelematon asiantuntijaverkosto, johon kuuluu yli 100 jäsenorganisaatiota, joissa työskentelee yli 30 000 työntekijää. Yhdistyksen tavoitteena on edistää liikenteen digitalisaation ja uusien palvelujen toteuttamisen yleisiä edellytyksiä sekä tehdä tunnetuksi tieto- ja viestintätekniikan yhteiskunnallista vaikuttavuutta.

Älykkään ja kestävän liikenteen asiantuntijaverkostona ITS Finland keskittyy lausunnossaan niihin näkökulmiin, jotka liittyvät verkoston tekemiseen.

Taustaa

Kauden 2024-2029 kansallisten ydintavoitteiden määrittelyä varten kaikkien ministeriöiden tehtävänä on ollut identifioida omalta sektoriltaan merkittäviä aloitteita tai asiakokonaisuuksia, joiden sisältöön ja suuntaan on tärkeä vaikuttaa ennakolta. Kyseeseen tuli kokonaan uudet aloitteet tai jo esillä olleiden hankkeiden ja ajatusten edistäminen tai pyrkimys poistaa käsittelystä jokin hanke. Näitä vaikuttamishankkeita kunkin ministeriön tuli esittää n. 1–5 ministeriötä kohden.

Suomen pääprioriteetit EU:n strategiseen agendaan ja tulevan komission ohjelmaan ovat Euroopan strategisen kilpailukyvyn vahvistaminen, Euroopan kokonaisturvallisuuden parantaminen ja puhtaan siirtymän sekä biotalouden ja kiertotalouden mahdollisuuksien edistäminen.

Lausunto

Suomen pääprioriteetit ovat erittäin hyvin valikoitu myös ITS Finlandin näkökulmasta. Seuraavassa on tiivistetysti ilmaistu ITS Finlandin lausunto selvityksen avainalueittain. Lausunnossa on keskitytty niihin kokonaisuuksiin, joissa on selkeä yhteys älykkään liikenteen verkoston tavoitteisiin ja tekemiseen.

Strateginen kilpailukyky

Strategisen kilpailukyvyn vahvistaminen on erittäin tärkeä prioriteetti. Tarvitsemme systemaattisia ja pitkäjänteisiä panostuksia osaamiseen sekä yritysten tuotekehitykseen ja innovaatioihin. Tarvitsemme markkinaympäristön, jossa yrityksillä on tilaa toimia ja motivaatiota uusien ratkaisujen kehittämiseen.

Tarvitsemme teknologianeutraalin regulaation ja innovatiivisia ratkaisuja hankkivan ja suosivan julkisen sektorin.

Strategisen kilpailukyvyn vahvistaminen on tärkein edellytys digivihreän kaksoissiirtymän toteuttamisessa ja kestävän kasvun edistämisessä. Nämä ovat myös älykkään liikenteen verkoston tekemisen keskiössä.

Strategisen kilpailukyvyn osalta haluamme painottaa nimenomaan yritysten kilpailukykyä. Tämä tarkoittaa näkemyksellistä innovaatio- ja elinkeinopolitiikkaa sekä rohkeaa ja uudistumismyönteistä ajattelua kaikilla hallinnonaloilla. On tärkeää uudistaa rakenteita ja uskallettava tehdä tilaa innovatiivisille ratkaisuille kaikilla aloilla. Jos yrityksille ei synny markkinareferenssejä kotimarkkinassa, niin vientimarkkinoillekaan ei ole asiaa.

Puhdas ja digitaalinen siirtymä

Liikenneala on puhtaan ja digitaalisen siirtymän keskiössä, kun kaikki liikennemuodot käyttävät jo dataohjautuvia teknologioita ja ovat jo kytkeytyneet erilaisiin tietoverkkoihin. Samalla liikenteen sähköistyessä ne kytkeytyvät myös energiaverkkoihin. Tämä kehitys on osa globaalia trendiä ja se sisältää valtavia liiketoimintamahdollisuuksia alan huippuosaajille.

Tiedon, ihmisten ja tavaroiden liikkuminen on hyvän arjen ja kansainvälisen kilpailukyvyn edellytys. Kaikista toimialoista liikennesektori on yksi suurimmista muutosaloista, kun ala samanaikaisesti sähköistyy, digitalisoituu, automatisoituu ja palveluistuu voimakkaasti. Tulevaisuuskestävän liikennejärjestelmän rakentaminen on yksi tulevan komission isoista tehtävistä. Samalla muutos on huomattava mahdollisuus digivihreälle osaamiselle. Euroopan mahdollisuuksia digitaalisessa liikenteessä tukee viime vuosikymmeninä rakentunut vahva osaamispohja erityisesti mobiili- ja verkkopalveluissa sekä uusia palveluita ja automatisaatiota tukeva lainsäädäntö. Sen sijaan vanhanaikainen infrapainotteinen investointipolitiikka on omiaan hidastamaan alan kehitystä ja yritysten pärjäämistä erittäin tiukassa kansainvälisessä kilpajuoksussa. Eurooppalaisista satojen miljardien väyläinvestoinneista pitäisi lohkaista selvästi nykyistä isompi osa liikennejärjestelmän päästöttömyyttä, tehokkuutta ja tuottavuutta lisääviin kohteisiin.

Hyödyntämällä osaamisemme digitalisoituvan ja sähköistyvän liikenteen ratkaisuissa voimme saavuttaa liikenteen tiukat päästövähennystavoitteet, edistää kaupunkien kehittymistä ja maaseudun elinvoimaisuutta sekä lisätä työpaikkoja ja vientiä yrityksillemme.

Tässä yhteydessä Suomen linjaus, jossa korostetaan, että ”EU:n digitaalinen johtajuus edellyttää investointeja erityisesti murrosteknologioihin, kuten tekoälyratkaisut, suurteho- ja kvanttilaskenta, siruteknologia sekä 6G. Suomi korostaa EU:n globaalin vaikuttavuuden parantamista erityisesti murrosteknologioiden standardointiin liittyen”, on erittäin kannatettava.

Talous ja rahoitus

Suomen näkemyksen mukaan seuraavalla rahoituskehyskaudella varoja tulisi suunnata entistä enemmän tutkimusta, innovaatioita ja osaamista sekä digitalisaatiota ja puhdasta siirtymää edistäviin toimiin. Tästä näkemyksestä on helppo olla täysin samaa mieltä.

ITS Finland ry
Mikonkatu 9
00100 HELSINKI
www.its-finland.fi

LAUSUNTO

5.3.2024

Liikennealan lasien kautta asiaa tarkasteltaessa voi todeta, että olemme keskellä digitaalista ja sähköistä murrosta, jossa käytännössä jokainen uusi teknologia tai palvelu liittyy tavalla tai toisella liikenteen datatalouteen ja päästöttömyyteen. Budjeteissa kuitenkin lähes kaikki merkittävät määrärahat on suunnattu nykyisen väyläverkoston ylläpitoon tai kapasiteetin kasvattamiseen. Liikenteen hallinnonalaa vaivaa sama ilmiö, joka vaivaa ETLA:n 1.11.2021 julkistetun ”Kilpailu, ikääntyminen ja investointien vähäisyys” -tutkimuksen mukaan suomalaista yhteiskuntaa laajemminkin.

> *”Kun kokonaisinvestoinneista poistetaan rakentaminen, Suomi investoi varsin vaatimattomasti verrattuna muihin maihin. Suomi investoi siis seiniin, maahan ja veteen eikä niinkään uusien teknologioiden kehittämiseen ja kone- ja laiteinvestointien kautta teknologian hyödyntämiseen. Näihin Suomi investoi Yhdysvaltoja ja Japania vähemmän jo ennen finanssikriisiä. Sen jälkeen investoinnit ovat vähentyneet EU:n tasolle. Ongelmamaana pidetyssä Japanissakin on investoitu Suomea innokkaammin. Ero Ruotsiin on merkittävä, sillä Ruotsissa investoinnit suhteessa talouden kokoon ovat säilyneet korkealla tasolla, kun taas Suomessa investoinnit ovat vähentyneet jopa finanssikriisissä romahtanutta bkt:ta enemmän.”*

Vaikka kyseinen tutkimus on jo muutaman vuoden vanha, voi sen oppeja pitää edelleen relevantteina. Investoimme pääsääntöisesti nykyrakenteita ylläpitäviin kohteisiin mieluummin kuin rakenteita uudistaviin kohteisiin. Investoimme mieluummin tehottomuuden mahdollistavaan lisäkapasiteettiin kuin tuottavuutta, tehokkuutta ja kilpailukykyä edistäviin teknologioihin. Tämä sama ilmiö näkyy myös EU:n Euroopan laajuisen liikenneverkon uudistamisessa, jossa keskitytään pitkälti väyläinfrastruktuurin kapasiteetin lisäämiseen tulevina vuosikymmeninä ja liikenteen kasvun edistämiseen. Tässä mielessä liikennejärjestelmän kehittämisen painopiste on säilynyt samana kuin menneinäkin vuosikymmeninä kaikesta teknologisesta kehityksestä ja digitalisaation tuomista mahdollisuuksista huolimatta. Tästäkin näkökulmasta katsottuna Suomen edellä mainittu linjaus on erittäin onnistunut.

Suomen kuudesta avainalueesta ”Kokonaisturvallisuus ja vahvempi Eurooppa”, ”Muuttoliikkeen hallinta” ja ”EU:n laajentuminen” ovat kaikki omalla tavallaan tärkeitä avainalueita, mutta niiden sisällön osalta ITS Finland ei katso olevansa oikea taho lausunnon antamiseen.

Lopuksi

Suomen kannanotossa todetaan, että *”Innovaatioiden, osaamisen ja puhtaan siirtymän edistämisessä Suomi tunnistaa kaupunkien kasvavan roolin keskeisenä toimintaympäristönä.”* Tämä pitää erityisen hyvin paikkansa liikennealalla, jossa sekä kasvavan liikenteen tuomat haasteet että uusien ratkaisujen tuomat mahdollisuudet kohtaavat.

Erityisesti kaupungeissa ja kaupunkiseuduilla käyttövoimien uudistamisen lisäksi tulee keskittyä kestävän kulkumuotojakauman aikaansaamiseen. Tarvitsemme panostuksia joukkoliikenteeseen ja aktiiviliikkumiseen sekä liikenteen kiertotalouden mukaisiin yhteiskäyttöisiin liikenteen palveluihin. Liikenteen sähköistymisen suuri potentiaali on kevyissä kaksipyöräisissä, jotka tekevät kaikista kaupungeista ja kaupunkiseuduista potentiaalisia pyöräilykaupunkeja. Tarvitsemme panostuksia myös datan hyödyntämiseen yhteen toimivien matka- ja kuljetusketjujen mahdollistamiseksi.

Liikenteen sähköistyminen on tärkein tiedossa oleva keino liikenteen päästöjen alentamiseksi ja poistamiseksi. Sähköistymisen tukeminen on ollut perusteltua, mutta pelkkä polttomoottoriautojen

ITS Finland ry
Mikonkatu 9
00100 HELSINKI
www.its-finland.fi

LAUSUNTO

5.3.2024

korvaaminen sähköautoilla ei ole se systeeminen muutos, jolla maapallon kantokyky pelastuu.

Tarvitsemme laaja-alaisia toimia päästövelvoitteidemme saavuttamiseksi. Nykykehityksellä olemme jättämässä muiden velkojen lisäksi myös päästövelat tuleville päättäjille ja toimijoille hoidettavaksi. Nuo päästövelat voivat osoittautua tulevaisuudessa monella tapaa hyvin kalliiksi kuitattaviksi, jos niitä nyt ylipäänsä pystyy kuittaamaan.

Tulevaisuuden liikennejärjestelmän tärkein lähtökohta on käyttäjälähtöisyys, kestävyys on sen tärkein päämäärä ja digitalisaatio sen tärkein rakennuselementti.

Kunnioittavasti,

Marko Forsblom
ITS Finland ry